

K O N I N K L I J K E N E D E R L A N D S E
A K A D E M I E V A N W E T E N S C H A P P E N

Naschrift bij het besprekingsartikel van Sjef Barbiers

Broekhuis, H.; van Riemsdijk, Henk

published in

Nederlandse Taalkunde
2001

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in KNAW Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Broekhuis, H., & van Riemsdijk, H. (2001). Naschrift bij het besprekingsartikel van Sjef Barbiers. *Nederlandse Taalkunde*, 6, 149-153.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

pure@knaw.nl

Naschrift bij het besprekingsartikel van Sjef Barbiers

HANS BROEKHUIS EN HENK VAN RIEMSDIJK*

Abstract

In this reaction on Sjef Barbiers' review of the Modern Grammar of Dutch Occasional Working Paper 2, *Adjectives and Adjective phrases*, we will try to formulate the aims of the MGD-project a bit more precise in order to take away expectations that will not be met in the final version of the grammar, and hence to avoid future disappointments.

In zijn bespreking van *Adjectives and Adjective Phrases* (voortaan: A&AP) stipt Barbiers enkele zaken aan waar wij hier graag wat meer over willen zeggen. Dit naschrift is niet bedoeld als een reactie op het inhoudelijke commentaar van Barbiers; de bedoeling van het publiceren van het tussenrapport was juist om dergelijk commentaar te ontlokken en wij hopen hier bij het klaar maken van de uiteindelijke versie van het manuscript ons voordeel mee te doen. We hopen tevens dat velen zich geroepen zullen voelen hun commentaar aan dat van Barbiers toe te voegen.

Voordat we nader ingaan op een aantal punten die door Barbiers aangestipt worden, willen we eerst wat zeggen over de totstandkoming van het huidige manuscript. Hoewel Hans Broekhuis als auteur wordt opgevoerd, moet het manuscript gezien worden als het resultaat van een gezamenlijke inspanning van hem, de redactie (bestaande uit Liliane Haegeman, Evelien Keizer, Henk van Riemsdijk en Riet Vos) en de stuurgroep van het MGD-project (bestaande uit Hans Bennis, Martin Everaert, Liliane Haegeman, Anneke Neijt, Henk Van Riemsdijk en Georges de Schutter). De redactie heeft het gehele manuscript uitvoerig besproken en becommentarieerd en ook de afzonderlijke leden van de stuurgroep hebben tenminste delen van het manuscript van commentaar voorzien. De positieve kwaliteiten van het manuscript zijn dan ook voor een groot deel te danken aan de inspanningen van alle betrokkenen.

Hoge verwachtingen zijn gemakkelijk te beschamen. Zoals uit Broekhuis en Van Riemsdijk (1998) duidelijk zal zijn, is het MGD-project nogal ambitieus geformuleerd, zodat de kans dat wij niet geheel voldoen aan de gewekte verwachtingen vrij groot is. Gelukkig blijkt uit de bespreking van Barbiers dat in ieder geval A&AP redelijk voldoet. Dit neemt echter niet weg dat Barbiers in enkele opzichten toch wat teleurgesteld lijkt te zijn, vooral ten aanzien van de rol die de (generatieve) theorie in *A Modern Grammar of Dutch* (voortaan MGD) speelt.

* Adres van de auteurs: Katholieke Universiteit Brabant, werkverband Vergelijking van grammaticamodellen, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg, e-mail: Hans.Broekhuis@kub.nl & Henk.vanRiemsdijk@kub.nl. Het project *A Modern Grammar of Dutch* wordt gefinancierd door NWO (projectnummers 300-75-310/311).

Natuurlijk zou het interessant zijn om te weten hoe gebruikers van MGD uit de toegepaste taalkunde of gebruikers die werken binnen een niet-generatief kader, hierover denken. Het zou ons niet verbazen als dergelijke gebruikers zich eerder zouden beklagen over het relatief hoge theoretische of generatieve gehalte van MGD, maar op dit moment kunnen we daar slechts over speculeren. Het zal in ieder geval duidelijk zijn dat de afbakening van onze doelgroep het moeilijk maakt te bepalen welke theoretische (of generatieve) inzichten al dan niet een rol in MGD mogen spelen; voor sommigen zal het allemaal wel wat minder en voor anderen, zoals Barbiers, zal het allemaal wel wat meer gemogen hebben. Het (ongetwijfeld subjectieve) criterium dat wij hanteren om de scheidslijn te trekken, zal later nader besproken worden.

In ieder geval geeft Barbiers enkele punten van kritiek waar wij ook in de toekomst niet aan tegemoet kunnen of willen komen. Ten einde te hoge of onjuiste verwachtingen weg te nemen en zo de kans op teleurstellingen in de toekomst te voorkomen, willen we hieronder op een aantal van deze punten wat dieper ingaan.

- **De ordening van het materiaal**

De huidige, eerste fase van het project houdt zich bezig met de beschrijving van de “syntactische verschijnselen in engere zin”; verschijnselen als de interpretatie van pronomina en het impliciete subject van infinitieven, de distributie van negatief polaire uitdrukking, negatie, tense en aspect, etc. komen pas in de tweede fase aan de orde. Zoals Barbiers terecht opmerkt, is voor het eerste deel voor een ordening gekozen op basis van de vier traditionele categorieën verbum, nomen, adjectief en adpositie. Barbiers verdedigt echter de opvatting dat een ordening op basis van syntactische verschijnselen de voorkeur verdient: de huidige ordening leidt tot onnodige redundantie en ontnemt het zicht op het systeem dat aan het syntactische verschijnsel ten grondslag ligt.

Barbiers heeft volkomen gelijk in zijn observatie dat de huidige opbouw tot de nodige redundantie zal leiden: er komt inderdaad een bespreking van het predikatieve gebruik van NP's en een bespreking van het predikatieve gebruik van AP's en een bespreking van het predikatieve gebruik van PP's. Daar staat echter tegenover dat er bij het predikatieve gebruik van deze drie categorieën voldoende verschijnselen zijn die specifiek voor een van de drie categorieën zijn. Geen gelijk heeft Barbiers als hij zegt dat deze ordening ons het zicht op het systeem dat aan het verschijnsel ten grondslag ligt, ontnemt: het systeem dat aan het predikatief gebruik van NP's, AP's en PP's ten grondslag ligt (maar dan ontdaan van alle details die samenhangen met de categorie van het predikatief gebruikte element), zal uitgebreid aan de orde komen in het hoofdstuk over werkwoorden, wanneer we de werkwoorden bespreken die een predikatief complement nemen. De huidige ordening maakt het dus mogelijk de algemene verschijnselen van secundaire predikatie los te zien van eigenaardigheden die meer samenhangen met de syntactische categorie van het element dat als secundair predikaat gebruikt wordt.

Er is volgens ons dus geen reden om de huidige macro-ordening van MGD ter discussie te stellen (vooral ook omdat deze ordening in een eventuele elektronische versie van MGD sowieso geen belangrijke rol zal spelen). Overigens mag hier opgemerkt worden dat

het op dit moment in opbouw zijnde SynCom (The Syntax Companion), dat een meer theoretische oriëntatie heeft, wel opgebouwd zal worden aan de hand van syntactische verschijnselen. SynCom bestaat uit meer dan honderd “case-studies” van het type zoals Barbiers dat wenst.

- **Het verwijzend apparaat**

Het verwijzend apparaat van A&AP is, zoals ook al in de *Preface* van het manuscript wordt gezegd, op dit moment volstrekt onvoldoende. De oorzaak hiervan is er domweg een van onvoldoende capaciteit. Doordat de eerste fase van MGD in drie jaar uitgevoerd moet worden door drie onderzoekers, is het onmogelijk alle relevante literatuur door te nemen. Door tijdgebrek zijn we gedwongen op slimme wijze gebruik te maken van werk dat al voor ons gedaan is. In plaats van de gehele literatuur over bijvoorbeeld gradeerbare adjectieven door te ploegen (wat op zich al een studie van een aantal jaren zou vergen gezien de aandacht die deze adjectieven zowel in de syntactische als de semantische literatuur gekregen hebben), maken we gebruik van recentere dissertaties/studies in de hoop dat de schrijvers daarvan de oudere literatuur al voor ons geëxcerpeerd hebben. Het gevolg daarvan is echter dat er bij de uitvoerders van het project een wat selectieve kijk op de relevante literatuur ontstaat. Voor het ontwikkelen van een goed verwijzend apparaat zijn wij daarom mede afhankelijk van de specialisten die zitting hebben in de wetenschappelijke raad van MGD. Voor het moment echter heeft het ontwikkelen van dit apparaat in onze ogen geen hoge prioriteit, maar we hopen dat het verwijzend apparaat in de definitieve versie van MGD wel aan de verwachtingen zal voldoen.

- **Comparatief onderzoek**

Barbiers heeft er natuurlijk zonder meer gelijk in dat het merendeel van het huidige taalkundige onderzoek een sterk comparatieve inslag heeft. Dat hij een comparatieve component mist in A&AP is daarom zeer begrijpelijk. Helaas zal MGD ook in de toekomst slechts zeer mondjesmaat gebruik maken van comparatieve gegevens; deze zullen slechts gebruikt worden wanneer dit de enige mogelijkheid is een beter inzicht te geven in de te beschrijven Nederlandse taalfeiten. Ook dit heeft weer te maken met de personele omvang van het project; het is simpelweg ondoenlijk om MGD met de huidige inzet van onderzoekers met een comparatieve component uit te breiden (hoewel we dat natuurlijk wel graag zouden willen). Het hierboven al genoemde SynCom zal wellicht deze tekortkoming van MGD gedeeltelijk compenseren, vooral ook omdat het in de bedoeling ligt de elektronische versies van deze produkten aan elkaar te koppelen.

In verband met het comparatieve onderzoek stelt Barbiers de vraag of het zinvol is verschijnselen die in het Nederlands min of meer hetzelfde zijn als in andere goed onderzochte talen in MGD te behandelen, waarbij hij als voorbeeld het adverbiaal gebruik van adjectieven noemt. Ons antwoord hierop is een volmondig “ja”. MGD is een grammatica die bedoeld is voor een algemeen taalkundig geschoold publiek en het feit dat A&AP weinig

toevoegt aan wat we weten over het adverbiaal gebruik van adjectieven uit studies als die van Jackendoff of Cinque, doet niet ter zake; MGD moet ook bruikbaar zijn voor taalkundigen voor wie dergelijke studies niet zo gemakkelijk toegankelijk zijn. Overigens pretendeert MGD een zo volledig mogelijke grammatica van het Nederlands te zijn en alleen daarom zou het weglaten van een dergelijk onderdeel in onze ogen al onaanvaardbaar zijn.

● Theorie

Observeren zonder gebruik te maken van een theorie is onmogelijk: natuurlijk kan die theorie impliciet blijven of kan het zelfs zo zijn dat de observator zich er zelf niet bewust van is dat hij een theorie hanteert. Ook in MGD speelt “theorie” een belangrijke rol: soms wordt deze expliciet gepresenteerd, maar soms blijft zij ook impliciet; in heel incidentele gevallen wordt er zelfs een vergelijking gemaakt tussen verschillende theorieën. Het is echter niet zo dat MGD een compendium van de syntactische theorie is; het primaat ligt bij de taalfeiten en theorieën worden alleen expliciet gepresenteerd als dit ertoe bijdraagt de lezer een beter inzicht in de (relevantie van de) gepresenteerde feiten te verschaffen. Soms worden daar zelfs “verouderde” theorieën voor gebruikt. Een voorbeeld daarvan is het door Barbiers uit A&AP aangehaalde geval van PP-over-V als rechtswaartse verplaatsing, dat volgens Barbiers ook (en zelfs beter) beschreven kan worden met behulp van VP-intrapositie of asyndetische coördinatie.

Natuurlijk zijn wij ons bewust van het generatieve debat over de (on)mogelijkheid van rechtswaartse verplaatsing: sterker nog, we nemen er zelf aan deel. We dienen er volgens ons echter voor te waken de vergissing te begaan om te denken dat wat een “hot issue” is in de generatieve gemeenschap, zelfs maar interessant is voor taalkundigen met een niet-generatieve oriëntatie of meer toegepast taalkundigen. Een taalkundige uit de school van Simon Dik, bijvoorbeeld, zal door deze discussie zeker niet geboeid raken, doordat de notie verplaatsing binnen het door hem gehanteerde theoretische kader geen enkele rol speelt.

Dat de notie rechtswaartse verplaatsing volgens veel generatief taalkundigen “verouderd” is, wil volgens ons daarom nog niet zeggen dat zij niet gebruikt mag worden als metafoor bij de beschrijving van bepaalde feiten. Daar komt nog bovenop dat iedereen die bekend is met de literatuur waarin de traditioneel als rechtswaartse verplaatsing beschreven verschijnselen geherformuleerd worden in termen van linkswaartse verplaatsing, weet dat hierbij schier onoverkomelijk lijkende (en dus zeer interessante) theorie-interne problemen ontstaan en dat deze aanleiding hebben gegeven tot verregeande wetenschappelijke speculaties, die echter nog lang niet door iedereen aanvaard worden (zelfs niet door iedere generatieve taalkundige). Het gebruik van een theorie die stelt dat er alleen linkswaartse verplaatsing bestaat, is volgens ons daarom in ieder geval op dit moment nog niet geschikt om als grondslag te dienen voor MGD. Een ander punt is of de gebruiker van MGD onwetend moet blijven van het bestaan van een dergelijk alternatief. Het antwoord daarop is natuurlijk ontkennend – vandaar ook dat de lezer in het *Glossarium* van A&AP op de hoogte wordt gesteld van de discussie rond PP-over-V (en in de toekomst doorverwezen zal worden naar SynCom, waarin het debat zonder twijfel uitgebreid aan de orde zal komen).

● Nieuwe data

Vanaf het begin van het MGD-project is er voor gekozen de bespreking niet te beperken tot de feiten die in de literatuur behandeld zijn. Zoals iedereen waarschijnlijk uit eigen ervaring weet, bestrijkt de theoretische literatuur vaak slechts een klein deel van de potentieel interessante data. Dit wordt mede veroorzaakt doordat veel studies zich niet primair bezig houden met een systematische beschrijving van het onderzoeks domein, maar in eerste instantie een rol spelen in een theoretische discussie: de verdedigde hypothese bepaalt welke data wel en welke data niet besproken worden. Hoewel hier op zich niets op tegen is, is het gevolg wel dat sommige empirische domeinen vrijwel volledig aan de aandacht ontsnapt zijn. Een probleem bij het beschrijven van dergelijke domeinen is dat de auteur moet vertrouwen op zijn eigen intuïties en oordelen. Binnen het MGD-project trachten we dit probleem te vermijden door al het geproduceerde materiaal tenminste met de redactie door te spreken, zodat we kunnen claimen dat de oordelen in ieder geval in enige mate intersubjectief zijn.

Dit betekent natuurlijk niet dat alle oordelen ook zonder meer “juist” zijn of door iedereen gedeeld zullen worden, zoals duidelijk blijkt uit Barbiers’ bespreking. Wij willen in dit opzicht ook niet gezien worden als speciale autoriteit; de door ons gegeven oordelen hebben geen andere status dan die in de gemiddelde taalkundige studie. We hopen dan ook dat de oordelen in MGD aanleiding zullen geven tot verdere discussie.

Overigens moet hierbij vermeld worden dat, tenzij anders vermeld wordt, bij de oordelen in MGD zo veel mogelijk uitgegaan wordt van een “ongemarkeerd” intonatiepatroon. De notie “ongemarkeerd” is natuurlijk moeilijk te definiëren, maar dit houdt in ieder in dat intonatieverschijnselen die te maken hebben met contrastieve focus buiten beschouwing blijven – Dit verklaart onder meer de door Barbiers’ bekritiseerde oordelen t.a.v. zijn voorbeelden in (9).

Als afsluiting van dit naschrift willen we nog kort wat zeggen over wat er op korte termijn verder te verwachten valt van het MGD-project. Op dit moment wordt er hard gewerkt aan hoofdstukken over de drie categorieën verbum, nomen and adpositie. Een eerste versie van het manuscript over adposities is ondertussen voltooid en wordt op dit moment door de leden van de stuurgroep nader bekeken; we hopen dit manuscript op niet al te lange termijn te kunnen publiceren als derde MGD working paper. Het manuscript over de nomina is in redelijk gevorderd stadium en we denken in de loop van dit jaar een eerste volledige versie te kunnen reproduceren. Het deelproject over de verba is echter nog in volle gang en de voltooiing daarvan zal (mede door het vroegtijdige vertrek van één van de uitvoerders van het MGD-project) nog enige tijd op zich laten wachten. Over het verloop van de tweede fase valt nu nog niets te zeggen omdat we nog bezig zijn met de werving van de daarvoor benodigde middelen.

Het tussenrapport *Adjectives and Adjective Phrases* kan tegen kostprijs besteld worden door (i) het sturen van een briefje naar: Katholieke Universiteit Brabant, Grammaticamodellen, MGD, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg **en** (ii) overmaking van NLG 20,- onder vermelding van “8230.8799.W903 MGD” naar rekeningnummer 45 50 46 042, ABN/AMRO bank, Katholieke Universiteit Brabant, Postbus 8, 5000 AA, Tilburg.